

KUNST IS BLAUW

- WERKBOEK -

Naam :

Klas : / / /

© 2020, extra uitgave
ISBN 9789082619577

© 2020, werkboek Kunst is Blauw
Peter Schipper

Opmaak: Heleen Brakel

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam © c/o Pictoright Amsterdam 2019. In alle andere gevallen geldt: indien u meent recht te hebben op een vergoeding, dan wordt u verzocht contact op te nemen met de auteur (E-mail: peters@kunstisblauw.nl).

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Het werkboek begint met de Basis: het kunstwerk.

In de komende jaren ga je heel veel kunstwerken zien. Je gaat fysiek en/of digitaal op bezoek bij de grote en belangrijke musea en je legt persoonlijke kunstverzamelingen aan.

De kunstwerken ga je bekijken en beschrijven. Je verzamelt en analyseert en uiteindelijk kan je erover praten en anderen uitleggen wat je ziet en wat je voelt bij het kunstwerk... je leert Begrijpend Kijken.

In je lesboek en het werkboek maak je uitgebreid kennis met het creatief proces van de kunstenaar en je herkent daarin jouw eigen creatief proces. Bij de beeldende vakken leg je dit proces vast. Alles wat je denkt, doet, verzint en maakt komt in je schetsboek, oftewel je dummy.

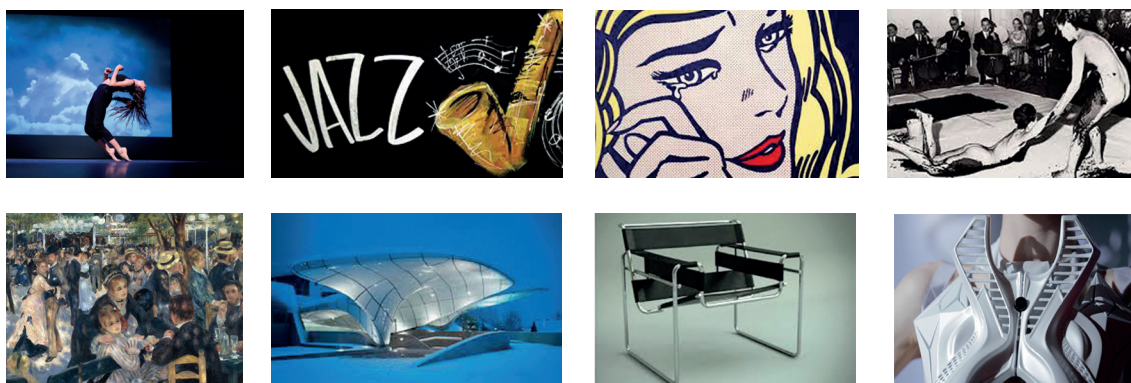
Jij maakt de verbinding tussen het lesboek, het werkboek en de dummy.

INHOUDSOPGAVE

Basis	5
Materiaal & Techniek	10
Vorm	21
Compositie	32
Ruimte	44
Licht	53
Kleur	61
Tijd	71
Hergebruik	80
Performance	87
Begrippenlijst	96
Lesboek / dummy / werkboek	99
Lijst van afbeeldingen	102

BASIS

Kunst als totaalervaring. Dagelijks hebben we ermee te maken en dat begint 's ochtends al: “wat doe ik aan vandaag?” Vanaf dat moment ben je weer ‘gevangen’ in de wereld van de creativiteit. Vrijwel alles wat je gebruikt, ziet en ervaart is vormgegeven. Jouw kleding, de schoenen, de beker waaruit je drinkt, je schooltas, je fiets of de auto waarmee jij naar school wordt gebracht, het schoolgebouw en natuurlijk de stad waar je woont, bijna alles is bedacht. Industrieel ontwerpers, mode ontwerpers, autonome kunstenaars, regisseurs, (landschaps-) architecten, dansers, muzikanten, zelfs de Tesla is door creatieve mensen bedacht en vormgegeven. Al deze creatieve mensen geven vorm aan onze werkelijkheid, aan onze cultuur en dat zien we terug op veel verschillende manieren in allerlei kunstvormen: Het Prinsengrachtconcert in Amsterdam of het Awakenings Festival in de Velsen Valley, Soldaat van Oranje De Musical, de Nachtwacht van Rembrandt of de projecten van Daan Roosegaarde op de Afsluitdijk en bekijk ook eens de nieuwste digitale interactieve designs uit de 3D-printer van modeontwerpster Anouk Wipprecht.

Niet voor niets wordt creativiteit tot een van de belangrijkste 21^e-eeuwse vaardigheden gerekend.

In Kunst is Blauw maak je uitgebreid kennis met specifiek de wereld van de Beeldende Kunst (autonoom en toegepast).

RUIMTE

KUNSTBESCHOUWING (lesboek)

Straks kan je:

- een aantal kunstwerken in de juiste periode plaatsen (1880-1980-NU)
- onderbouwen waarom je een kunstwerk mooi of lelijk vindt
- omschrijven hoe de keuze van de kunstenaar voor een bepaald gebruik van de ruimte de voorstelling van het kunstwerk ondersteunt.

Straks weet je:

- iets over het gebruik van ruimte in de beeldende kunst
- iets over ruimtesuggestie
- iets over ruimtelijkheid
- iets over installatiekunst
- iets over kunstwerken uit verschillende periodes (1880-1980-NU).

BEELDEND VORMGEVEN (dummy)

Straks kan je:

- kiezen voor een bepaald gebruik van ruimte, twee- of driedimensionaal, en dit gebruiken/toepassen in je eigen beeldend werk
- aangeven waarom jij deze keuzes maakt
- omschrijven wat het effect is van jouw keuzes op de voorstelling van je eigen beeldend werk.

VAARDIGHEDEN

Begrijpend kijken: bekijken | ervaren | beschrijven | analyseren | uitleggen.

BEGRIPPEN

ruimtesuggestie
 ruimtelijkheid
 plasticiteit
 installatiekunst

Zie ook: kunstanalyse begrippenlijst Beeldende Kunst: Ruimte

Introductie

Moest jij vroeger wel eens in de hoek staan? Lang, kort? Dat was waarschijnlijk heel vervelend en dodelijk saai. Niets te zien, behalve dan de directe ruimte voor je neus. Herinner je je de kleur, de structuur van de muur, misschien zelfs de geur van die plek? Eigenlijk een bijzondere plek, maar wel één om zo snel mogelijk te vergeten.

<

>

In het Escher Museum kan je ook in de hoek staan, in een heel bijzondere ruimte. Je kan je daar heel klein voelen, maar dan wel op een leuke manier!

Ruimte is om ons heen in allerlei soorten en maten. Buiten, binnen, 'letterlijke' ruimte en 'figuurlijke' ruimte. En ruimte kan ook worden 'gemaakt', bijvoorbeeld met spiegels of gekleurd licht. Op het platte vlak is perspectief de beste manier om ruimte uit te beelden.

Hiernaast zie je een foto van een plafond in een paleis, prachtig en knap beschilderd alsof je zo naar buiten kan kijken. Alle figuren voor en achter de balustrade zijn ook nog eens verkort weergegeven. En ook al bestaat deze ruimte niet, hij is er wel...

Introductie-opdracht:

Heb je wel eens een ruimte gezien of ben je wel eens in een ruimte geweest die niet bestaat?

Waar was dat?

BASIS IN DRIE STAPPEN: 'RUIMTE'

Stap 1: Visuele Database

- Leg je verzameling aan in Pinterest of Google Arts & Culture
- Ga thuis naar het museum
- Begrijpend kijken

Stap 3: Periodiseren

- Zet alle afbeeldingen van dit hoofdstuk in de juiste volgorde in de tabel. De afbeeldingen mag je aangeven met bladzijde en nummer: bijvoorbeeld bladzijde 54 afbeelding 3 = 54³:

Periode	Volgorde
Tot 1880	
Tot 1980	
NU	

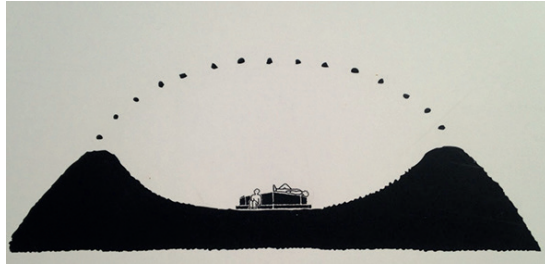
- Kies 1 afbeelding per periode en leg met behulp van de kenmerken in de tabel onder "Onthouden" (stap 2 hoofdstuk Basis) uit waarom het kunstwerk thuishoort in de door jou gekozen periode:

Periode 1 kunstwerk + uitleg	Periode 2 kunstwerk + uitleg	Periode 3 kunstwerk + uitleg

Stap 4: Top2

- Kies het mooiste en het lelijkste kunstwerk uit dit hoofdstuk:

Titel en maker "MOOI"	Waarom ik het mooi vind
Titel en maker "LELIJK"	Waarom ik het lelijk vind

A. BASIS OPDRACHTEN

(begrijpen, integreren, samenwerken, zelfstandig werken)

De opdrachten in dit onderdeel kunnen zelfstandig worden gemaakt. Meestal is alle gevraagde informatie in de opdrachten te vinden in je lesboek en/of je wordt verwezen naar een duidelijk aangegeven URL.

Bekijk alle afbeeldingen in je lesboek zorgvuldig en denk ook aan je visuele database. Wil je de afbeeldingen groter kunnen zien, ga dan naar de lijst van afbeeldingen op bladzijde 152: Ruimte 1 t/m 14 en oefenen 1 t/m 8. Zoek de juiste titel en de naam van de kunstenaar en kijk verder op internet.

Hemels Gewelf

In de duinen van Den Haag waar het licht zo tastbaar aanwezig kan zijn, heeft James Turrell een plek gemaakt om naar de lucht te kijken: 'Hemels Gewelf' in Kijkduin. Op de top van een van de puinduinen is een kom aangelegd in de vorm van een ellips, 30 meter breed, 40 meter lang. Een aarden wal van ongeveer vijf meter hoog omsluit de kom. In het midden staat een monumentale bank van natuursteen waarop twee personen achterover kunnen liggen. Je ziet vanuit je ooghoeken de rand van de krater en boven je de oneindige ruimte van het heelal die zich als een koepel sluit.

Kan je je dit voorstellen? Een volstrekt onbewolkte nacht met boven jou het heelal. Oneindig, al die sterren en nog veel meer. Wat gaat er dan door je heen?

Ruimte in kunst

Zo'n ervaring letterlijk in de ruimte is heel anders, maar natuurlijk niet beter, dan de ervaring die je opdoet bij een tweedimensionaal kunstwerk. Daarin kan je ruimte ervaren door het gebruik van bijvoorbeeld perspectief. Maar wat de kunstenaar ook doet, het blijft een 'plat' kunstwerk. Bij driedimensionale kunst speelt de letterlijke ruimte een belangrijke rol, je kan om het kunstwerk heen lopen. Kunstwerken kunnen ook gemaakt worden met materialen zoals elektrisch licht, video, film of digitale media en duidelijk bedoeld zijn voor een bepaalde ruimte of plek.

In het hoofdstuk Ruimte in je lesboek lees je alles over ruimtesuggestie en ruimtelijkheid. De afbeeldingen spreken voor zich.

Opdracht 1

Ruimte maken in een tekening, hoe doe je dat? Het gebruik van perspectief is een uitstekend hulpmiddel hierbij.

Lees de teksten over perspectief op bladzijde 74 en 75 in je lesboek.

Probeer nu in de vlakken hieronder het begrip perspectief met alleen maar lijnen en vlakken duidelijk te maken. Zonder woorden dus:

Opdracht 2

Meestal neem je een foto op ooghoogte. De voorstelling verandert natuurlijk per foto maar doordat ze vanaf datzelfde standpunt genomen zijn maakt het de foto's toch wat saaier. Foto's maken vanaf verschillende standpunten zorgt ervoor dat ze veel 'interessanter' worden om naar te kijken.

Lees op bladzijde 75 in je lesboek het stukje over kikvors- en vogelperspectief.

Bekijk goed de afbeeldingen die hierbij horen.

Maak nu twee foto's van een persoon of dier in een bepaalde houding. De eerste vanuit het kikvorsperspectief en de tweede in dezelfde houding als de eerste maar nu vanuit het vogelperspectief. Bewerk je foto's in Word (bijsnijden en afmeting), sla ze op (pdf), print en plak ze in de vakken hieronder. Omschrijf daarna wat de verschillende standpunten bij jou oproepen.

kikvorsperspectief	vogelperspectief
	
gevoel:	gevoel:

B. VERDIEPINGSOPDRACHT

(begrijpen, integreren, samenwerken)

Installatiekunst

Een kunstwerk waar je omheen kan lopen is een ruimtelijk kunstwerk. Logisch. Dat kunstwerk verbeeldt een gedachte, een gevoel en kan realistisch zijn of juist abstract. Nog steeds duidelijk. Maar wat gebeurt er als je *in of door* het kunstwerk kan lopen? Of dat je *tegelijkertijd in meerdere ruimtes* bent? Ruimte lijkt dan zelf het kunstwerk te worden. En dat kunstwerk kan blijkbaar gemaakt of aangepast worden met materialen, zoals elektrisch licht, video en film en zelfs ook nog bedoeld zijn voor een specifieke ruimte of plek. Deze kunst, deze manier van werken, wordt **installatiekunst** genoemd. Moeilijk!

Uitleg

Op ARTtube wordt deze kunstvorm uitgelegd:

<https://youtube.com/watch?v=0YZzykShfno>

De video duurt 3.43 minuten Misschien moet je het filmpje een paar keer bekijken en beluisteren...

Bekijk de kunstwerken van Richard Serra en Anish Kapoor hieronder. Kies het kunstwerk dat jullie het meest aansprekend vinden.

Richard Serra, 'Open ended', 2007-2008

Anish Kapoor, 'sky Mirror (for Hendrik)', 2017

Om te beginnen: overleg met elkaar wat je zou kunnen ervaren als je in en/of bij het kunstwerk bent. Schrijf dit op:

Zoek nu informatie over de kunstenaar en het kunstwerk in de URL's:

Richard Serra:

- <http://.voorlinden.nl/tentoonstelling/highlights/>
- https://.buitenbeeldenbeeld.nl/Amsterdam_Z/Serra.htm
- <https://decorrespondent.nl/1477/in-nederland-verrijst-een-kunstmuseum-van-wereldniveau-en-dit-staat-er-in-het-depot/192328704106-b8543844>

Anish Kapoor:

- <http://.seafoundation.eu/sky-mirror-kapoor-pont-tilburg-netherlands/> (Engelstalig)

kunstenaar:		titel:	
jaartal:		materiaal:	
afmetingen:		locatie:	

Leg nu uit waarom jullie kunstwerk een goed voorbeeld is van installatiekunst:

Klaar? Vertel dan nu wat jullie van het kunstwerk vinden:

C. VERDIEPINGSOPDRACHT

(integreren, toepassen, samenwerken)

Sommige kunstwerken worden gemaakt voor een speciale ruimte. De kunstenaar kan er dan voor kiezen te werken met bijvoorbeeld licht of speciale materialen of wat hem ook te binnen schiet. Stel je voor dat jullie kunstenaars op zoek zijn naar de ideale ruimte in het gebouw en in die ruimte maken jullie het kunstwerk. Dat kan van alles zijn. Geen grenzen.

Zoek een ruimte in school die geschikt is om er een kunstwerk van/in te maken.

- Fotografeer deze ruimte vanuit zoveel mogelijk verschillende standpunten, bijvoorbeeld op ooghoogte, op een trap staan, liggend, ondersteboven...
- Bewerk je foto's in Word (bijsnijden en afmeting), sla op (pdf), print en plak ze in de 4 vakken hieronder. Je hebt nu een goed overzicht van alle 'hoeken en gaten' van de ruimte.

1 	2
3 	4

- Nu gaan jullie voor deze ruimte een aantal verschillende ontwerpen maken voor een eigen kunstwerk. Werk met opvallende, bijzondere kleuren, vormen, materialen, met licht en geluid, enzovoorts. "Geld speelt geen rol". Doe hieronder uitgebreid verslag van jullie onderzoek.

Onderzoek/ontwerp in tekst en beeld:

D. REFLECTIE

(beoordelen, individueel)

Blijkbaar is de keuken jullie favoriete ruimte thuis, je zit weer gezellig na te tafelen met je ouders. Het gesprek komt op school en je vertelt ze dat je bezig bent geweest met het hoofdstuk Ruimte. Een moeilijk hoofdstuk, je weet dat je ruimte kan laten zien in een schilderij – en dat is tweedimensionaal. En dat je echte ruimte hebt. Driedimensionaal dus. Dat is niet zo moeilijk, maar: de kunstenaar kan die echte ruimte dan ook weer als kunstwerk gebruiken. Zelfs met licht. Irritant moeilijk. Toch lukt het je om je nieuwsgierige ouders uit te leggen wat je hier hebt geleerd over het begrip ruimte in de kunst. Probeer jouw uitleg in maximaal vijf zinnen samen te vatten.

En geef daarna aan wat er in dit hoofdstuk goed ging en vertel daarbij ook waarom het goed ging. Natuurlijk vertel je ook wat niet zo lekker ging en wat je dan de volgende keer anders gaat doen.